

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2010:13

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 2

Skälby i Badelunda

Västmanland, Västerås kommun, Badelunda socken, Skälby 3:7

Leif Karlenby

Arkeologgruppen i Örebro AB
Drottninggatan 11,
70210 ÖREBRO

Tel. 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
info@arkeologgruppen.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	6
Syfte och metod.....	6
Resultat.....	7
Utvärdering av undersökningsplanen	9
Administrativa uppgifter.....	10
Bilagor.....	11
Bilaga 1. Schakttabell.....	11
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	12

Sammanfattning

Inom fastigheten Skälby 3:7 planeras två enfamiljshus att byggas och inför detta har en utredning etapp 2 genomförts, då området kring den närliggande Anundshög är mycket fornlämningsrikt. Fjorton schakt grävdes inom den planerade tomtmarken. I tre av schakten fanns anläggningar i form av två stolphål, fem mörkfärgningar, en grop och en kolfläck. I inget av fallen föreföll lämningarna vara rester efter fornlämning. De två stolphålen hittades i samma schakt men i övrigt saknades några som helst spår av fornlämning i omkringliggande schakt, varför det är troligt att dessa var delar av en hägnad eller dylikt. Mörkfärgningarna hade inga synliga spår av kulturpåverkan, kan möjligen vara naturligt färgade, men kan också utgöra spår efter en hägnad som anlagts i samband med att marken lades som åker då gården uppfördes i början av 1900-talet. Kolfläcken som låg strax intill dessa färgningar kan höra ihop med samma händelse. Gropen var 2 meter i diameter och innehöll endast lera och sand blandat med matjord. Troligen har också denna grop med gårdens aktiviteter att göra.

Figur 1. Skälby markerat med röd prick, strax öster om Västerås.

Inledning

I samband med planeringen av byggnation av två enfamiljshus inom fastigheten Skälby 3:7 i Badelunda socken, Västerås kommun, Västmanland, har Arkeologgruppen AB genomfört arkeologisk utredning etapp 2. Arbetet utfördes den 26/10 2010, av Leif Karlenby och Ebba Knabe. Utredningen beskostades av Länsstyrelsen i Västmanland genom medel ur anslaget 7:2/2010, Arkeologiska utredningar och undersökningar, åtgärdstyp 8.1.

Fastigheten Skälby 3:7 (Lugnet), ligger i en mycket fornlämningsrik bygd, med Anundshögsområdet på bara ett par hundra meters avstånd. Ytterligare gravfält finns i området och även boplatzlämningar och områden med skärvstenshögar. Ett stråk med gravar skålgropsförekomster och skärvstenshögar sträcker sig längs en svag förhöjning från Skälby i norr ned till Tortunavägen och även en sträcka söder därom. Fornlämningsbilden antyder en större diakron boplatz i detta område.

Närmaste fornlämning är Västerås 836, platsen för en gård (Grönlund). Vid en inventering 1996 fanns tegel, keramik och handsmidd spik i åkern. Strax söder om Västerås 836 ligger byn Tibble, med flera gårdar som än idag är bebyggda. Delar av Tibble bytomt ligger också som fornlämning i åkern (Västerås 435:2). Både Grönlund och Skälby 3:7 tillhör en samlad bebyggelse som ligger norr om Tibble och ett samband är inte uteslutet. Namnen i området, Lugnet, Grönlund och Nybygget, talar emellertid för en senare etablering.

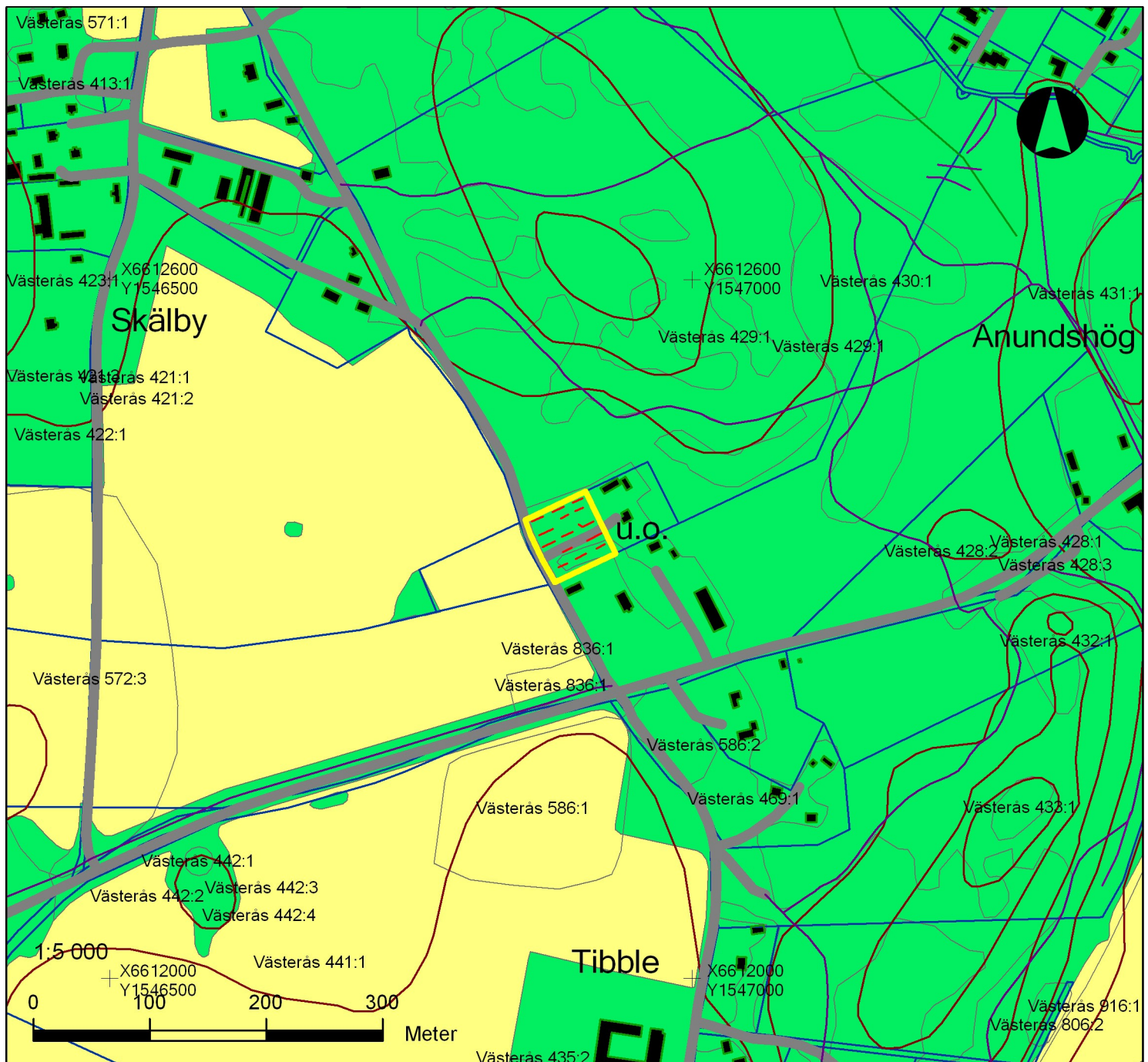
Anundshögsområdet har varit föremål för ett flertal undersökningar över tiden. Ett stort antal forskningsinsatser har gjorts både i och omkring Anunds hög som inte bara inriktar sig på tiden för högens konstruktion, utan lämningar har påträffats från både tidigare och senare perioder. Inte allt för långt bort finns också Tunagraven som grävdes på 1950-talet. De rika fynden från denna grav visar på områdets betydelse även i ett lite större perspektiv.

Undersökningsområdet består av trädgårdsmark/gräsmatta. Det ligger på den västra slutningen av Badelundaåsen, vilket ger marken genomgående sandig karaktär. I några enskilda partier fanns stråk av silt och lera. I de östra partierna ökade stenigheten något, förmodligen beroende på ett underifrån uppstickande parti av rullstensåsen.

Syfte och metod

Den arkeologiska utredningen syftade till att fastställa om fornlämning fanns under mark inom planerad tomtmark.

Arbetet bestod i schaktgrävning med grävmaskin, varvid en 1,8 meter bred skopa användes. Schakt grävdes med jämn spridning över området, dessa var mellan 7 och 14 meter långa. Matjordslagret avlägsnades och underliggande sandig mark framrensades. Iakttagna lämningar – liksom schakten – mättes in med GPS. Dessa beskrevs i text som kompletterades med fotodokumentation. Alla uppgifter registrerades i programmet Intrasis.

Figur 2. Närområdet kring Skälby 3:7 på fastighetskartan. Schakten är inritade som röda streck och undersökningsområdet med en gul kvadrat. Fornlämningar och nummer enligt FMIS. Skala 1:5000.

Resultat

Sammanlagt 14 schakt på mellan 7 och 14 meter grävdes inom undersökningsområdet. Under ett cirka 0,3 meter tjockt matjordslager fanns i huvudsak sand med enstaka inslag av silt och lera. I den östra delen stack rullstensåsen upp genom sanden. I tre av schakten fanns anläggningar, men ingen av dessa föreföll vara rester av någon äldre lämning. Två stolphål i S242 (A243, A244) kunde visserligen vara äldre, men de var helt ensamma i området och innehöll inget annat än sotig sand. De kan mycket väl höra ihop med etableringen av gården, som lär ha byggts i början på 1900-talet. En kolfläck i S247 (A248) kan möjligen också vara spår av äldre aktiviteter. Det fanns fem mindre mörkfärgningar strax intill (A249-A254) men dessa var av mycket osäker

karaktär och bör hänga ihop med gårdsläget. Möjligen kan dessa anläggningar utgöra spår av en hägnad eller någon annan aktivitet som har med arbetet vid gården Lugnet att göra. Sannolikt hör kolfläcken samman med de fem mörkfärgningarna.

Utöver dessa anläggningar fanns också en stor grop (A256) sydöst om vägen i S55. Fyllningen bestod av blandad sand, lera/silt samt matjord som förekom fläckvis i fyllningen. Mycket tyder på att det var en recent grop och att också denna hörde ihop med aktiviteter som skett efter gårdens etablering. I anläggningstabellen nedan föreslås brunn som en möjlig tolkning. Om detta är fallet torde den emellertid ändå vara recent.

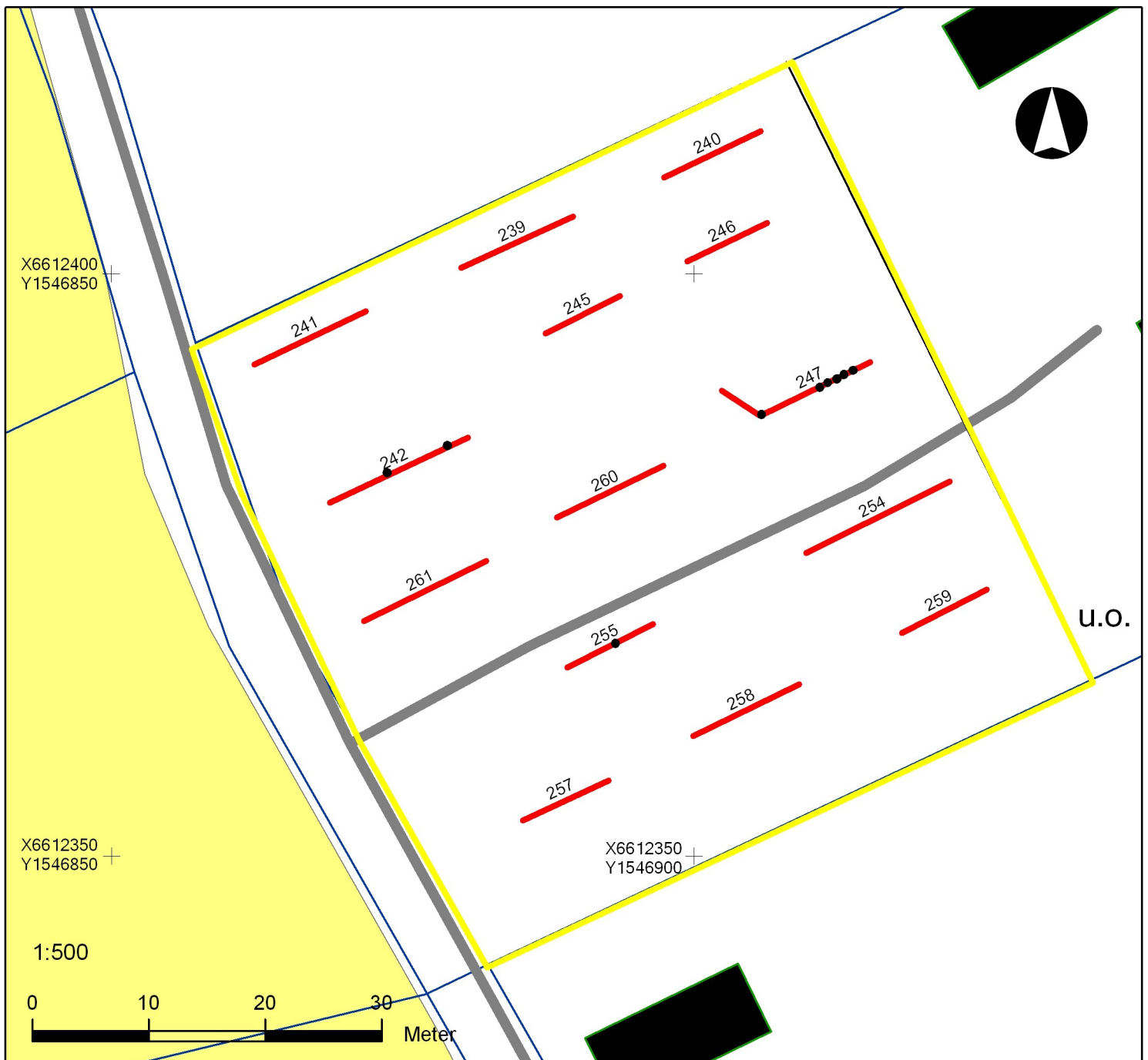
I tillägg till denna stora grop fanns ytterligare ett antal mindre gropar med liknande fyllning i den sydöstra delen och upp mot huset. Detta kan röra sig om gropar som tillkommit då man tagit bort sten som kan ha stuckit upp från den underliggande rullstensåsen. Groparna dokumenterades inte.

Sammanfattande finns ingen anledning tro att några av anläggningarna är rester efter en förhistorisk boplat. Det finns inga tecken på att det funnits någon bebyggelse på platsen före det att gården Lugnet byggdes i början av 1900-talet. Därför är det troligt att de spår av mänsklig aktivitet som påträffades vid utredningen härstammar från denna tid. De två stolphålen i S242 såg ut som stolphål på förhistoriska boplatser brukar se ut, men de kan mycket väl också vara spår av aktiviteter från Lugnet.

Figur 3. Översikt av den norra delen av området innan schakten grävdes. Foto från Ö av Leif Karlenby.

Figur 4. Plan över schakten med anläggningarna markerade. Skala 1:500.

Utvärdering av undersökningsplanen

Undersökningsplanen kunde följas i avgörande delar, då terrängen var lätt åtkomlig och inte alls kuperad. Trädgårdsmarken var enbart bevuxen med enstaka mindre buskar. Tidplanen om 2x4 timmar i fält gick att hålla.

Utredningen genomfördes som en schaktningsundersökning. Med hjälp av grävmaskin grävdes 14 schakt med en sammanlagd längd av 136 meter, inom undersökningsområdet. Utifrån en topografisk bedömning grävdes schakten i tomtens riktning NO-SV. Matjorden avbanades ned till orörd mark. Djupet avgjordes av matjordslagrets djup och varierade mellan 0,3 och 0,4 meter.

Schakt och anläggningar mättes in med GPS och registrerades därefter i programmet Intrasis. Ett par stolphål grävdes för att bedöma om dessa var

fornlämningar. Dessa och även de övriga anläggningarna bedömdes vara recenta. De påträffade lämningarna föranledde inte några mer omfattande insatser.

I undersökningsplanen uppmärksammas ett antal möjliga scenarior vad som möjligen skulle kunna påträffas inom ytan. Närheten till Tibble bytomt och gårdsläget Västerås 836:1 skulle kunna ha inneburit att det också inom undersökningsområdet funnits lämningar efter historisk bebyggelse. Närheten till Anundshög och fornlämningarna runt denna kunde också ha inneburit att lämningar efter gravar eller en förhistorisk boplatz påträffats. Platsen visade sig enbart innehålla sentida och delvis osäkra lämningar.

Administrativa uppgifter

Landskap: Västmanland.

Län: Västmanlands län.

Kommun: Västerås kommun.

Socken: Badelunda socken.

Fastighet: Skälby 3:7.

Arkeologgruppens diarienummer: Ag2010_18.

Länsstyrelsens diarienummer: 431-8783-09.

Undersökningstid: 2010-10-26.

Projektgrupp: Leif Karlenby, Ebba Knabe.

Personal: Leif Karlenby, Ebba Knabe.

Arkeologtid: 8 timmar

Exploateringsyta: ca 2000 m²

Undersökt yta: 136 löpmeter, 250 m²

Läge: Ekonomiska kartan, blad 11G 2j.

Koordinatsystem: RT 90 2,5 GON V.

Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: -

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB

Fynd: Inga fynd gjordes.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

S239, 11x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S240, NO-SV, 9x1,8m, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S241, 10x1,8m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S242, 13x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Två stolphål, A243 och A244.

S245, 7x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S246, 8x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S247, 10x1,8 m, mNO-SV, samt en utvidgning i V-O, 4x1,8 m, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. En kolfläck A248, fem mörkfärgningar/gropar A249, A250, 251, A252, A253.

S254, 14x1,8m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S255, 8x1,8m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. En grop, möjligen efter borttaget stenblock A256. Recent.

S257, 8x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S258, 10x1,8m, NO-SV, 9x1,8m, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S259, 8x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S260, 10x1,8m, NO-SV, matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

S261, 10x1,8 m, NO-SV, sandig matjord 0,3-0,4 m tjockt, därunder ren sand. Inga anläggningar.

Bilaga 2. Anläggningstabell

A243

Stolphål, 0,40 m i diameter och 0,3 m djupt. Undersöktes för att bedöma om det rörde sig om en fornlämning. Spetsig form i profil och fyllning av sotig, mörkt färgad kulturpåverkad sand. Kan ha ingått i en hägnad tillsammans med A244.

A244

Stolphål, 0,30 m i diameter och 0,15 m djupt, plan botten och raka sidor, fyllning av svart och sotig sand. Kan ha ingått i hägnad tillsammans med A243.

A248

Kolfläck 0,2 m i diameter, 0, och 0,05 m djup i större (1,0m) flammig och diffus fläck utan mätbart djup. Kan vara rester efter iordningställandet av åkermarken runt förra sekelskiftet.

A249

Grop, 0,4 m i diameter och 0,2 m djup. Undersöktes för att fastställa om det rörde sig om en fornlämning eller ej. Fyllningen bestod av måttligt färgad sand av samma konsistens som omgivande steril mark. Tveksam anläggning, kan ha ingått i hägnad eller dylikt.

A250

Mörkfärgning 0,3 m i diameter. I ytan liknande A249 med svagt färgad sand.
A251, mörkfärgning, avlång 0,5x0,2 m. I övrigt lik A250 med svagt färgad fyllning av sand.

A252

Mörkfärgning, avlång 0,5x 0,2 m stor, i övrigt samma svagt färgade sandfyllning som A251.

A253

Mörkfärgning, 0,3 m i diameter, i övrigt samma fyllning som A252, svagt färgad sand.

A256

Grop (eller möjligen brunn?). Fyllning av sand uppblandad med ljusa klumpar av mjåla och klumpar av matjord. Gropen har fyllts med det uppgrävda materialet, varför den sannolikt inte har stått öppen särskilt länge. Kan vara en grop efter borttagandet av ett stenblock. Gropen torde med stor säkerhet vara recent.